

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Supt îngrijirea d-lor :

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU
PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI
PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

I. SCURTU. — Ziaristiî vechi și noi (cu prilejul serbătoririi
d-lui Gr. Ventura).

I. CORBEA. — Solie (sonet). BCU Cluj / Central University Library Cluj

V. COSMOVICI — Amintiri din tinerețea lui B. P. Hasdeu (po-
vestite de el însuși (1852—1857).

VIRGILIU Z. — Om și Dumnezeu (poezie).

GH. G. MUGUR. — Mama.

CATON THEODORIAN. — Pe dibuite (Șchițe de drum).

I. SCURTU. — Cronica.

I. BOTEZ. — Cronica veselă : S'a indignat Galeria !

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„MINERVA“
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4.
BUCUREȘTI

A apărut:

ZORILE

DRAMA ISTORICĂ ÎN DOUA ACTE
ȘI ÎN VERSUR

DE

ST. O. IOSIF

PREȚUL LEI 1.—
De vânzare la toate librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . . . 10 lei
În străinătate . . . . . 12 »

ZIARIȘTI VECHI ȘI NOI

— Cu prilejul serbătoririi d-lui Gr. Ventura —

Un venerabil ziarist român, d. Gr. Ventura, a fost serbătorit zilele acestea din partea tovarășilor săi de breaslă, din partea «Sindicatului ziarisților», pentru că împlinea cu vrednicie, cu seninătate de suflet și cu putere de muncă neistovită patru-zeci de ani trăiți între cei patru pereți ai chiliei mai rău de cât călugărești unde adeseori este osîndit să postească și totdeauna e nevoit să muncească, întrecînd chiar și cele «zece ceasuri» de exploatare ale lucrătorilor din fabrici, redactorul român cu dragoste de chemarea sa.

Serbătorirea foarte îndreptățită a fost privită cu simpatie și în afară de cercul strîmt și prea îngrădit al ziarisților «profesioniști», precum își zic aceștia spre a se deosebi de scriitorii, profesorii, învățătorii cari apar și ei, din vreme în vreme, pe arena publicistică cotidiană, fără să trezească sentimente colegiale, ci mai curînd sentimente de teamă, de invidie și uneori chiar de ură printre gazetarii de meserie.

A fost privită cu simpatie serbătorirea d-lui Gr. Ventura și în cercurile noastre intelectuale mai largi, deoarece-ce bătrînul serbătorit și-a cîștigat merite reale pentru propășirea noastră culturală și trăiește în mijlocul tovarășilor săi mai tineri, mai moderni, ca un chemător duios al bunelor vremi trecute, cînd ziaristica romînă era un mijloc de educație publică, un factor de cultură adevărată, un sălaș cinstit pentru oți apostolii luminării celor insetoșați după învățătura minții și desfătarea inimii prin darurile cele minunate ale «tiparnițelor» romînești întemeiate cu multă osîrdie și cu tot atîtea jertfe de către marii noștri scriitori din veacul trecut.

Boier de viță, înrudit cu familii din cele mai de seamă ale țării, tînărul Grigore Ventura își făcu intrarea în gazetărie în anul de tronării lui Cuza și al nașterii noii dinastii. Și-a îndeplinit ucenicia supt ochii neîntrecutului meșter al gazetăriei noastre, Cesar Boliac,

la «Trompeta Carpaților» cea răsunătoare. Anii de calfă și i-a petrecut pe la diferite gazete din Capitală, ca «Presa» lui Vasile Boerescu, «Journal de Bucarest», «Ziua», apoi și în provincie, pe la gazete mai puțin răsunătoare, precum «Vocea Covurluiului» și curiosul «Journal de Galați». După-ce s-a format pe deplin, a muncit ca meșter harnic și prețuit la o serie întreagă de ziare fruntașe: «România liberă» «L'Indépendance Roumaine», «Romînul» lui C. A. Rosetti, «Națiunea», «Epoca», «Adevărul», pe care l-a înființat împreună cu Al. Beldiman, și în sfârșit la «Timpul», prefăcut astăzi în «Conservatorul», unde scrie și acuma zilnic.

D. Gr. Ventura nu a fost un ziarist pur politic; ba, din acest punct de vedere, n-a fost nici statornic în ideile sale, orî mai bine zis el n-a înfățișat un anume sistem de idei politice și n-a luptat în aceiași tabără, ci a scris deopotrivă la ziare conservatoare, liberale moderate, liberale înaintate, independente etc. Din acest punct de vedere, dînsul se aseamănă mai mult cu ziaristiții noștri de astăzi cari și ei sînt în prima linie «profioniști» și numai în a doua sau a treia linie oameni de idei și aproape nici odată oamenii *acelorași* idei. Altminteri era, de pildă, un Eminescu, reprezentant în presă al doctrinei conservatoare, cu cea mai profundă convingere și în cel mai curat înțeles al cuvîntului.

Dar are și calitățile sale netăgăduite d. Gr. Ventura și aceasta îl apropie de zilele vechi și bune ale preseii noastre și îl înscrie în aceiași oaste din care aū făcut parte, ca generalî, întemeietorii glorioși ai ziaristiceii romîne, un Asaki, un Andrei Mureșeanu, un Eliade Rădulescu, un Bariț. Căci d. Gr. Ventura este un ziarist cultural, un scriitor în multe direcții, aproape enciclopedist, ca toți ziaristiții epocii în care și-a făcut educația profesională. Articole politice, cronici literare și dramatice, informații de tot soiul sînt deopotrivă de ușor scrise de nestorul neobosit al ziaristiților noștri. Pe lîngă acestea dînsul s-a încercat cu destulă isbîndă și pe tărîmul literar, cu opere patriotice însuflețitoare ca populara piesă «Curcanii», cu piese sociale ca «Prejudcățile», și este — semn și mai caracteristic de plusul energiei sale culturale — un compozitor muzical foarte iubit și gustat într'o vreme, apreciat și astăzi.

De cît atitea bune însușiri de ziarist, de cît atita muncă fără popas și uneori fără răsplată, de cît roadele ei culturale numeroase și felurite, de cît statornicia și dragostea de chemarea sa, d. Gr. Ventura putea sū aibă și dînsul grijile comune ale celor de rînd și ca boier de viță, ca om de talent, ca om de muncă și de cinste ce era, — putea să se înnalțe mult mai sus pe scara cea îngustă a stărilor sociale, să ajungă

mult «mai bine» în trivialul sens burghez, adecă mult mai bine hrănit, îmbrăcat, dezmiertat de plăceri și de bogății... *N-a vroil* însă, de și ar fi fost cu puțință și ar fi fost mai ispititor și mai ușor. Și n-a vroit, pentru-că a ținut să fie toată viața, pînă la adînci bătrînețe, un om mai presus de toate, un om mai presus de toate poftele și ispitele care biruesc numai jumătățile și sferturile de oameni. A ținut să fie un om întreg, un muncitor, un luptător și un biruitor prin sine însuși, iar asta îl face un caracter, un model vrédnic de cinstit și de urmat din partea tinerelor noastre generații de ziariști. Dacă ele îl vor cinsti și prin munca lor, precum l-au cinstit prin toaste, dacă îl vor urma pe căile drepte, netede, luminoase care duc înapoi la vremile culturale ale presei noastre, pe căile care întorc de pe potecile dosnice—meschin-politicești ori comerciale—pe unde rătăcesc atîția dintre gazetarii cei mai «moderni», atunci serbătorirea d-lui Gr. Ventura ar însemna și un început de regenerare a presei noastre de astăzi și aceasta ar fi de sigur darul cel mai scump, adevăratul dar de aur, ce i s-ar fi făcut bătrînului ziarist.

Cînd cele dorite de noi aici, cele *visate* aici s-ar și izbîndi, ar fi însă o minune, iar

BCU Cluj / Central University Library Cluj
«Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face»...

În adevăr, e destul să citească cine-va ziarele noastre cele mai bune,—«bune», vorba vine, dar vine numai în ironie—și să caute a cunoaște numai limba lor, stilul lor, atitudinea lor culturală și literatura ce se face acolo... E destul atît ca să dispară ori-ce visuri de întoarcere a presei *acsteia* la vremile frumoase ale unui Cesar Boliac.

Și, totuși, am citit chiar în asemenea ziare mirarea că scriitorii se țin departe de presă, de «sindicatul ziaristilor» unde nici un comitet n-a invitat vre-o dată o revistă literară ori științifică sau măcar vre-un scriitor, din ori-ce tabără ar fi el. Dar nu se miră acești gazetari de ce nu pot exista în presă scriitorii, de ce nu-î dorește nimenea, de ce-î izgonesc chiar, precum s'a întîmplat cu ziaristi și scriitori de talentul unui G. Ranetti, ca să pomenim numai un caz mai nou.

Iată o problemă care s'ar ivi, dacă nu în toastele, dar în sufletele scriitorilor și ziaristilor de bine, cînd aceștia s'ar întîlni cu... ceilalți, cu ziaristi cluburilor politice, ai asociațiilor comerciale, ai arivismului prin autoritatea tiparului cotidian.

SOLIE

De mă iubești, de-acelaș tainic dor
 Tu poate-acum tresari înfiorată,
 Staî la fereastră, singură, uitată,
 Jar gîndul tău prin noapte-î călător...

Îl simt apropiindu-se ușor,
 Cum vine la fereastra mea să bată,
 Un fluture întîrziat, ce-și cată
 Un loc de-odihnă — obosit de zbor.

Icoană luminoasă tu-mî apari
 Din noaptea liniștită și tîrzie;
 Te uiți zîmbind la mine cu ochi mari...

Jar vraja ce din chipul tău mă 'mbie,
 Cînd te aud venind cu pașii rari,
 Stîrnește 'n juru-mî valori de-armonie.

I. CORBEA.

AMINTIRI DIN TINEREȚEA

LUI

B. P. HASDEU

POVESTITE DE EL ÎNSUȘI (1852—1857) *)

Un duel senzațional

... Călătorit-am noi încă două zile, stăbătînd satele *Pereuerstowo*, *Goroussensk*, *Zatishye Ohovnaja* și altele, care de care mai pustii și mai sărăcăcioase, pînă ce-am ajuns la *Limanul Bing*, apoi suind țărmlul lacului, abea a treia zi seara am intrat în *Nicolaev*, reședința regimentului nostru; noi făceam parte din rezerva corpului al XI-a, cele lalte corpuri fiind în luptă cu Englezii, Piemontezii, Francezii și Turcii.

Intrarea ne-a fost triumfală, în curînd tot orașul știea de păteliile ovreiului din *Ljubosevska* și se miraū toți ofițerii, cum — pipericitul slab și subțire ca o furcă a fost în stare să-î picălească?

*) Fragment dintr'un volum de amintiri ce va apărea în curînd.

Din această cauză eram subiectul de discuțiune în toate saloanele, și... bine înțeles, — luat în ris de camarazii mei. — În adevăr cea mai mare parte dintre ofițerii regimentului, erau înalți, voinici, chipeși!... însă,... pe cât de arătoși la trup, pe atât de proști la minte. — Intre toți, numai unul ar fi făcut cinste orî cărui corp ofițeresc din Occident, și acela nu era muscal, ci un finlandez, boronul *Mayendorf*, căpitan de cavalerie, instructor de frunte și maestru în duiele. — Se spunea că era unul din cei dintâi ochitori din întregul imperiū. — Pe lingă acestea foarte cetit, foarte cult și de-o bunătate apostolică. — Se zicea de dînsul că era atât de ghibacî la tragere în țintă, în cît din fundul unei camere prin ușa întredeschisă, ochind cu pistolul în păretele celei lalte camerî, unde era fixat în zid, cartonul unei cărți de joc, — de-o pildă — *asul de cupă*, — cu întăiul glonte, nimerea drept în centrul asului, iar cu al doilea, acoperea exact pe cel dintăiū. — Astfel de trăgacî era baronul *Mayendorf*, prin urmare nimeni nu îndrăznea să-i sufle'n borș.

Mayendorf a fost unicul om cu care m'am putut împrieteni și cum și el și eu aveam aceleași vederi, aceleași cunoștințe, cum în special eu mă adîncisem în studiile istoriei primitive a Finlandei, a mitologiei sale, a poeziei *epice* cu cele trei zeci și două de cînturi sau *Rune* (din *Kalevala*); mai cu seamă din această cauză eram nedespărțit de baronul meu. — Fire melancolică, visătoare, cîteodată îl apuca dorul de țara lui, de eternele zăpezi, de povestea legendară a bătrînului zeu *Wänämöinen*, acel zeu, care știa că în ziua cînd o femeie, anume: *Maria*, va avea un copil de sex bărbătesc, născut, iar nu făcut, — legenda păgînă va lua sfîrșit. Cînd cădea pe gînduri, numai ce vedeam pe amicul meu venind la mine, mă lua la o parte și mă ruga să-i mai recitez cîntul cel din urmă, ș'atunci reîncepeam povestirea, cum *Wänämöinen*, vîzînd începutul *Christianismului*, își croi un leagăn de aramă, așezîndu-l într'o luntre cu fundul de fer, și pe aceasta luntre, a pornit să se urce în văzduhurile albastre, pînă'n regiunile de jos ale cerului; acolo se opri din mers, terminîndu-și călătoria. Astfel cu bătrînul zeu *Wänämöinen*, aî dispărut pentru totdeauna din *Walhala* zeitațile păgîne, punînd capăt mitologiei finlandeze. — După ce-î terminam cîntul, îmi cerea altul, mereu fermecat de frumuseța *Runelor* din *Kalevala*.

În zadar însă mi-a fost prietenia baronului; pornirea batjocoritoare a celorlalți ofițeri în potrișa mea era aceeași, iar cînd, într'o zi, *Mayendorf* a declarat corpului ofițeresc, că m'a luat supt protecția lui, — protecție pe care nu i-am cerut'o, — atât a fost de-ajuns pentru a mi se da lovitura de moarte; camarazii mei s'aū pus să rîză, și măi cu poftă povestind cum un oare-care cneaz moldovan *Alexandru*

Ghizdeu, părintele meu, m'a trimes la doică și că îndată ce voi ajunge mai răsărit, ș'am să umblu *copacel*, — *papa* are să-mi cumpere o prăjină, pe care voi încăleca-o, iar profesor de călărie va fi însuși instructorul regimentului, (bine înțeles, fără a-i spune nici numele, nici regimentul).

Pe de-o parte disprețul ofițerilor, — protecția prietenului meu, pe de altă, — mă umileau peste măsură, trebuia cu ori ce preț să mă scutur și de una și de alta, — trebuia a mă face a fi temut prin bărbăția și virtutea mea, iar nici de cum prin protecția finlandezului. Însă mijlocul de-a ajunge, era greu,... greu de tot. Intr'o bună dimineață, m'am hotărît să mă bat în duel cu inuși protectorul meu, — știu, faptă nedemnă, — însă ce să fac?... cum să mă impun? dacă nu printr'un act de... vitejie și desperare.

Intr'o seară, eram la operă. Dindărătul meu se afla tocmai baronul. În mijlocul reprezentației, când toată lumea urmărea cu pasiune acțiunea, simț o mină ușoară că-mi apasă umărul drept, găurindu-mi subsuoară mondirul, apoi o șoptă la ureche, «*ift e minca descusult*». Intr'o clipă mi-a fulgerat prin minte ideia că: această observație ar fi un bun motiv pentru a-l provoca la duel.

Că era posibil să fiu omorît, — puțin îmi păsa, n'aveam nimic de pierdut; — dacă'mi era sorocit de soartă a muri în duel, destinul nu'l puteam ocoli, — prin urmare se vede că'mi sosise veleatul și, ca atare, murind ucis în duel, în regiment rămânea despre mine amintirea unui *eroi*, — dacă nu a unui *nebn*. Intîmplător,... dacă scap, eram egalul lui Mayendorf, iar dacă s'ar brodi ca să 'l rănesc, sau să cadă el victima glontelui meu, îi luam locul, — ș'atunci puteam să mă impun tuturilor celor care'și băteau joc de mine.

Deci, cum am simțit degetul și auzit cuvintele rostite, făcîndu-mi toate socotelile, mă întorc și cu puternic grai, ca să fiu auzit de toți, i-am strigat: «Durak» — *Mağar!* — La auzul acestui cuvînt un murmur de înfiorare străbătu întreaga sală, actorii aū amuțit pe scenă, iar privirile se ațintiră toate asupra-mi, voci înduioșate șopteau: *sărmanul!... e pierdut*.

Mayendorf se îngălbini ca ceara, și fără a scoate o vorbă, mușcindu'și buzele pân' la sînge, mă privi lung, cu milă, avînd ochii plini de lăcrămî. Tăcut și fără a scoate un suspîn, baronul îmi surise dureros. Bietul om, ținea atît de mult la mine! N'ar fi voit pentru nimic în lume să sfarme sfînta prietenie dintre noi, căci astfel o numea el: *sfîntă*, și dacă nu voia să mă aibă ca dușman, apoi, cu atît mai puțin nu ținea să'și încarce conștiința, trimețîndu-mă, fără doar și poate, în Walhala finlandeză, ca să-i țîn de urît bătrînului zeu *Wänämöinen*.

Am eşit de la operă, iar a doua zi, văzînd că n'am pîrmit din partea lui Mayendorf nici o veste, mi-am ales doi martori, ofițeri, pe cari i-am trimis baronului, cu însărcinarea să 'l întrebe ce are de gînd? căci eû, Hasdeu, ofițer în garda imperială, consider ca o insultă adusă mie, ori ca o insultă ce s'ar aduce unuia din camarazii regimentului din care fac parte, și de aceia trimet martori numitului baron, care n'a făcut nici un caz de epitetul *durak* ce i s'ar fi aruncat în față, erî sara, în sala Operei imperiale.

Indrăzneala mea era revoltătoare; firește că la această nouă nebulnie, Mayendorf trebuia să se supue și era silit să primească a fi asasinul meu. Văzînd că eu caut moartea cu lumînarea, iar el, nu mă poate găsi alt mijloc să-și apere cinstea, flegmatic și liniștit răspunse martorilor mei:

— «In adevăr, am auzit rostindu-se de către Hasdeu cuvîntul—«*Durak*» — însă... nu l'am luat în samă, socotind că: acesta este adevăratul nume de nobleță al Hasdeilor și ca atare nu aveam de ce să mă supăr, pentru complectarea titlului de pe cartea sa de vizită. Aflînd însă prin dv., cum că acest epitet mi s'ar fi adresat mie, vă rog comunicați-i domnului care v'a trimis, cum că mîini, pe la această oră, sufletul său va fi părăsit de mult pămîntul, îndrumat spre veșnicie: a căutat tot ce i-a stat prin putință să mă umilească; Dumnezeu să-l aibă în a sa pază».

Ce să-ți spun!... duelul a avut loc, și... spre uimirea tuturor, eû, am scăpat, iar Mayendorf a fost rănit la umărul stîng.

— Și... cum s'a întîmplat o minune ca asta? — întreb eu.

× — Iată cum. — Eram hotărit să sfîrșesc odată cu mine. A trăi în condițiunii de umilire, imî era peste putință!... A fi ucis, eram scăpat de toate suferințele, decî mergeam la moarte, ca la nuntă, știind de-nainte că baronul mă va lovi drept în inimă.

Dacă eû eram atît de nepăsător, nu era Mayendorf în schimb: pe el îl muștra conștiința și se tot gîndea și era nedumerit, cum de mă arunc în ghiarele morții?!... pricepea el, că una din cauze putea să fie umilînța saŭ batjocura ce o sufeream în regiment, fiind luat la vale de camarazi, însă aceasta nu putea să mă împingă la desnădăjduire!... Ș'apoi, de ce l'am ales tocmai pe el a mă bate în duel? cînd știam că are să mă curețe ca pe-un puîu de găină. Muncit în suflet de inferioritatea ce există între el și mine, baronul n'a dormit toată noaptea. Cu toate acestea, trebuia să mă împuște: l'am insultat de două ori, se svonise pîn'la Petersburg!..., duelul nu se putea înlătura. Și nu se putea, pentru demnitatea lui de ofițer, dacă nu pentru umilînța persoanei sale, peste care poate ar fi trecut cu multă ușurință.

Se vede, că această luptă lăuntrică, acest sbucium sufletesc față de conștiință și datorie, l'a zdruncinat peste măsură și pe cînd el să frămînta, măsurînd în temeiu nopții cu pași mari în lung apartamentul său, cutremurîndu-se la ideia că mîine are să-și ucidă prietenul, eū, Hasdeū, dormeam dus, cu pumnii încleștați, pregătit pentru somnul cel de-apururi...

Dimineața, cînd aū sosit martorii, îngîndurați de soarta mea, căutînd cuvînte de mîngiere,... de încurajare pentru a mă îmbărbăta, — care le-a fost mirarea găsindu-mă sforînd?!... Uimiți se întrebau: o fi părere saū realitate?...

— Scoală-te, e ora înnaintată, imi rosti unul din martori, clătîndu-mă. Mai avem trei sferturi de ceas, ce faci?...

— Ce faci?... privește... doim. Și rîzînd cu hohot, vîzîndu-le fețele descompuse, le spuiū: mi se pare că am să fiū nevoit să vă încurajez eū pe voi?

Nu vă temeți, cîte-va minute și sunt al vostru — am scris o singură scrisoare, părintelui meu căruia trebuie să-i dau întîlnire pe ceia lume. — Scrisoarea deschisă rămîne pe masă și în caz cînd că va fi nevoie, veți expedia-o. — În vremea ce mă îmbrăcam, camaraziū, urmărîndu-mi toate mișcările, se întrebau: era aceasta o fanfarondă de *don Chichotte*? sau eram atît de stăpîn pe mine, încît puteam să-mi înfrîn și cele mai subtile emoțiuni?... nepăsarea mea a rămas o taină nepătrunsă atît pentru ei, dar chiar și pentru mine, cînd gîndeam că peste puțin timp poate voi fi... pe ceia lume!...

Am ajuns, — Mayendorf era palid!... prăpădit!... eu, — vioi și glumeț. — S'au încărcat pistoalele, ni s'a măsurat distanța: zece pași, măsurătoare lugubră!... ne-aū așezat în ordine de bătae și cum Mayendorf era insultatul, trebuia să ochească întii. — Drept salut, l'am poftit rîzînd să tragă, însă îl cred destul de cavalier și-l rugai să mă nimerească drept la inimă, apoi cu o ironie drăcească și dispreț de viață, mi-am pironit privirea în lumina ochilor seī. — O bubuitură sguđuitoare și un șuer cald mi-a vîjiit pe la ureche, am simțit trecînd ferbiștala plumbului. — Mayendorf vîzînd că nu cad, a rămas ca o stîncă de piatră mărmurit!... — La a doua comandă, ridic pistolul, întorc capul și fără a ochi, apăs trăgaciul la comanda trei, o altă detunătură și în aceiaș clipă, un strigăt de durere, — glonte străbătuse umărul stîng, perforase „*deltoidul*“ fără a atinge articulația. — Aruncaū cît colo pistolul fumegînd și cu ochii muiți în lacrimi, întind mîna adversarului meu, care cu dragoste mi-o strînge, rostîndu-mi: — Ești un brav și sînt mîndru de prietenia ta.

De-atunci mi-a eșit faima că, dacā Mayendorf este cel mai vestit

duelist, apoi Hasdeu e cu mult mai ghibaci, caci, pe cind baronul Mayendorf ocheste, dar nu nemerește, Hasdeu nu ocheste, dar nime-rește. — Astfel am bagat frica in toti ofiterii, iar pe linga renumele meu de isteț Moldovan, s'a mai adaos și cel de *Viteaz*. X

Mai tîrziu, cînd eu însu-mi l-am întrebat pe Mayendorf, cum s'a făcut de nu m'a nimerit?...

— De?... răspunse el,... nu știu!... atita numai mi-a rămas tipărit în minte, *ironia ta*, cînd eu te ochiam cu tot dinadinsul, tu rîdeaî de mine și acest dispreț de moarte m'a zăpăcit, iar cînd cu țelul pistolului, ajunseseam în dreptul inimei ș'am voit să apăs pe trăgaciul, de-odată am văzut de-asupra capului, un strălucitor cerc de lumină care m'a orbit; de-acolo înmăinte, ce s'a mai petrecut?... nu mai știu nimic!...

V. COSMOVICI.

OM ȘI DUMNEZEŪ

Mamei.

Știa că vin de-acum dușmanii
 Și singur sta gîndind într'o grădină,
 Grădina ce se chiamă Ghetsemani...
 Ai lui dormiaî învinși de nehodină, Cluj
 El nu putea să-și plece u lui frunte.
 Sta răzimat de-un cedru uriaș
 Și i se năluca potopul ce-o să 'nfrunte,
 Potopul urei din acest oraș.
 Iar umbrele creșteaî pline de taină
 Și 'nvăluiaî grădina 'n neagră haină;
 Copacii fremătaî șoptind... Indepărtare
 Se-aude zgomotul adînc de ape
 Și-o dungă roșie de foc în zare
 Pălește 'ncet, se stînge-aproape...
 E dus pe gînduri blîndul, sfînt profet
 Iar seara-l învește 'n umbră 'ncet...
 Ziua de azi apune, moare 'n depărtări
 Și cea de mine se vestește 'n taina serei.
 In mîngîierea miilor de frămîntări:
 Ziua de mine, ziua reînvierei,
 Ziua de mine, așteptarea vieții,
 Atît de veche, pururi nouă, vie
 Ea care 'ncepe 'n vraja dimineții,
 Ea care viața la viață 'nvie.
 Ea a 'nșelat atîtea mii de gînduri

Ce-o aşteptău ş-o 'mpodobeaui cu soare,
 A dat speranţa în atitea rînduri
 Orfanilor, uilaţilor în închisoare.
 Şi mine va fi ziua cea de chin,
 Il vor ucide mine, blestemînd.

«Stăpîne veşnic, fie mă închin!
 «Indurător îmi fii, o Tată blind,
 «Atîţia sunt ce-aşteaptă de la mine,
 «Atîţi de care soarta m-a legat:
 «E mama, mama cu priviri blajine
 «Care m-aşteaptă 'n micul nostru sat!
 «Atîţia sunt, Părinte, singur ştii,
 «Căror le-am dat speranţă, le-am dat cer.
 «Vai, vor romîne suflete pustii
 «De voiî muri! Părintele-atît lîi cer.
 «În mine este tot amarul lor,
 «Mi-am luat asupra jugul tuturor,
 «Şi totuşi viaţa către ea mă cheamă,
 «Părinte, îmi sunt fii şi le sunt mamă.»

Plîngea Isus, înfrînt de grea durere...
 În plînsul lui plîngea o lume 'ntreagă:
 Şi fraţii vii şi cei ce-s morţi, de ere,
 Dar plînsu-î doară El putea să-l înţeleagă.
 Cei obidiţi şi nebăgaţi în seamă
 Li daseră lui lacrimile lor,
 Durerea grea lui inima-î destramă,
 Căci el le-a fost mereu alinător...
 Plîngea mereu şi cerul lăcrăma
 Cu lacrimi de argint — flori de durere —
 Şi luna palidă se înălţa
 La blînda-î, veşnica-î veghere.
 Un glas duios aude. I se pare?
 Un glas atît de dulce... al Mariei.
 O vede înainte 'ntruchipare.
 El merge către chinul greu,
 Ea îl urmează 'ncet plîngînd.
 «A tot puternic Dumnezeii
 «Indurător îmi fii o, Tată blind»
 Şi cade în genunchi rugînd
 Cu fruntea 'n ţernă, cu minile întinse:
 «Stăpîne ia-mi acest pahar
 «Pe care buzele-mi l-atinse,
 «Şi treacă de la mine, că-î amar.»

...De trei ori s-a sculat plin de tărie,
De trei ori a căzut învins de-amar,
Că îi vedea pe-aî sei, pe-a lui Marie...
De trei ori s-a rugat cu lacrimi... In zadar !

L-au prins, l-au chinuit ca pe-un tâlhar
Și l-au bătut și l-au zdrobit, împinși de ura.
Ș-au rîs de el, au rîs de sîntu-î har.
Milă de el n'avură !
L-au dus prin lumea ce-a venit, potop,
Ce-a rîs și l-a hulit și l-a bătut
Și pentru el un ochiu n-a plîns un strop :
Și milă de el n-au avut !
Iar el în clipa cea din urmă,
Intîns pe cruce și bătut în cue,
Cînd a simțit că viața i se curmă
Și că lumina lui o să apue,
Cu greu suit-a fruntea întristată
Spre cer. Acolo e un veșnic Tată
Pe care, l-a rugat în Ghetsemani.
Și ultima privire
O 'ndreaptă către Soare. Rîd dușmanii...
Isus cu stînsa, cu perita lui suflare
Șoptește cea din urmă rugăciune :
«Părinte, iartă-î, iartă-î cu 'ndurare !»
Iar soarele de jale greu apune.

VERGILIU Z.

M A M A

Ieri seara stam lingă foc și reciteam cea mai îndrăzneată operă a lui Heine „Germania“, teribilă archebuză critică, făurită în aerul de libertate al Parisului. După cîntecul al XIII, în care marele romantic vorbește cu imagina lui Krist într'o auroră de sînge la Panderborn, am închis cartea, privind în minte sublina icoană evocată de poemă : «Lăsați copiii să vie la mine...»

Apoi, mi-am întors fața, ca atunci, cînd visînd pe potecile codrului: te trezește deodată chemarea cornului ori naiul păsărelelor.

Copilașii, strînși în jurul mamei lor, unul pe genunchi, altul în picioare cu capul pe umărul ei, îi sorbeau cu sufletul o poveste duioasă cu castele împărătești, cu flori de pietri scumpe, cu păduri melodioase, cu fîntîni albastre, cu îngeri cari cîntă din vioare și din harpe, cu toată poezia minunilor cerești coborîte pe țărnișele apelor fermecate.

Era o scenă ca acea zugrăvită de Gaspard Netscher în galeria de Orléans, în care eu văzuî icoana cea mai frumoasă a mamei.

Nu singură, în straie orbitoare, nici încununată cu stemă domnească și încinsă cu paloș pe tronul unei țări, nu strălucind de frumuseța podoabelor în baluri galante, ori impunând prin gesturi la amvonul adunărilor politice, nu așa te văd eu, sfântă și iubită mamă, ci alăptînd copiii, învățîndu-i să citească, arătîndu-le pe Dumnezeu în minunile naturei, ducîndu-i la biserică, povestindu-le legendele și istoria patriei, supt ochiul umed al celui mai dulce soț, ori dîndu-te după treburi, cum te-aî zugrăvit maeștrii olandezi și acel Mesia al artei, marele Rembrandt. Așa te văd eu, cucernică și dulce, ținîndu-ți prucul în brațe, ca în cereștile picturi ale lui Rafael, ori înconjurată de copii și fermecată de iubirea lor, ca'n vestitul tablou al lui Greuze: «Casă fericită».

Cine poate să te descrie, mamă!

Tu ne-ai dat viață și ne-ai nutrit la sînul tău ca pe niște puî golași. Fața ta curată s'a aplecat peste leagănul visurilor noastre și la sărutarea buzelor tale, îngerii de lumină ne deschideaî cerul. Tu ne-ai purtat în brațe ca o Madonă cuvioasă, iar cînd am început să gîngănim, tu ne-ai învățat să rostim numele lui Dumnezeu și ne-ai arătat dragostea universală în soarele ce fecundează pămîntul, în firisoarele de apă, în podoaba cerească a florilor, în tremurul de viață al naturei mărețe și văzînd pe Dumnezeu în toate, tu ne-ai făcut să iubim lumea.

Tu ți-ai mîncat pînea în lacrimi și-ai stat la căpătăiul nostru cînd aiuram de boală!

O puteri cerești! cine vă cunoaște mai bine decît mama?

Tu ne-ai învățat să citim și ne-ai arătat cuvintele de foc cu virful cîrligului de înpletit. Duminica și sărbătoarea ne luaî la biserică și din starna veche, cuvioși ca sfinții după ziduri, ascultam axioanele cerești cîntate la icoana Maicei Prea Curate.

Cînd ne trimeteai undeva, erai numai o teamă. Ne dichiseai frumos, ne sărutaî pe frunte și nu ne lăsaî să plecăm pînă nu ne făceaî un mănunchiî de flori: cîteva crăițe, o mușcată ca flacăra, doi trei trandafiri, gura melușelului, ori o ramură de crin. Și ce de povețe: Băgați de seamă pe drum. Feriți-vă de ciîni. Să nu rătăciți. Sărut mîna, bunicuță. O să-mi spue moșu, dacă ai fost cuminte».

Fericit acela care-și simte inima mișcată de duiosia ta, o mamă!

Aș vrea să găsesc fintina *Juvence*-ei, care întinerea pe cei ce se scâldaî în ea, ca să mai fiî odată copilul de odinioară.

În nopțile de veghe, prinsă dinaintea roței de depănat ori cu furca

de aur în briu, tu ne creai o lume, ne dischidei cerul... și dinaintea noastră coborău în cîntec minunile poveștilor : împărați și zine, crai cu coifuri de lumină, mese împărătești, fîntini de lumină, păduri de argint, ape care cîntă, harpe fermecate, grădini de flori, naramazi, mere de aur, cerbi cu coarne poleite, păuni și mielușei cu lină de mătase.

Supt farmecul poveștilor cine nu adormia fericit ?

Tu nu te-ai odihnit nici-odată, divină mamă.

Uite, par'că te văd robotind cînd trebuia să plecăm la învățătură, departe, în cetăți de lumină, printre străini.

Ne lași și mai nu te îndurî să ne ducem. Îți cunosc inima, dar tu, sfinto, ți-o rupi bucăți pentru norocul nostru. Uite, lacrima nădejdiî stă să-ți pice din ochi... Tu ne săruți pe frunte, ne dai merinde și povețe și noi plecăm înduioșați.

Vintul dorințelor omenești ne depărtează de căminul părintesc și tu rămii pustie — dulce mamă ! Ești turburată, dar nu strigi, ești neertătoare, dar n'o spui, te topești în lacrimi și taci. Inimă cerească !

De ce-a fost dat să te facem să plîngi !

Tirziu, osteniți de naufragiul vieții, venim după odihnă la vatră și părul tău albit de suferință ne luminează ca o aoreolă cerească. În lăuntru căminului care-a văzut pietatea ta, tu rămii icoana vie a curățeniei ideale, pavăza de ocrotire și profetul nostru, căci voi ați fost în totdeauna inspirate, o mame !

Cine s'a găsit să nu te-adore ?

Dragoste, nevinovăție, supunere, credinți... toate simțimintele înalte, numai lingă tine le păstrăm, mamă.

Omenirea nu se poate îmbunătăți decît prin voi.

La sînul vostru, patima se potolește, ucigașul scapă cuțitul, fiara se tirăște, inima sîngeră și arde pe altarul credinței.

Ce cap de operă ești, tu, mamă !

Iubirez ta ne poartă în car de aur. Epaminonda se bucura de înfrîngerea de la Leuctra pentru că aceasta avea să înveselească inima mamei lui.

Dragostea copiilor tăi e singura ta mulțumire. Tu nu ești fericită de cît printre copiii tăi.

Rafael te-a zugrăvit cu pruncul în brațe : cuvioasă în «Madona della Sedia», smerită și plină de bunătate în «Madona de San Sisto», luminătoare în «Madona Colona» frumoasă și curată în «Madona din Casa de Alba», inspirată în «Madona di Napoli» și sfîntă în «Madona de Foligno».

Murillo, iberianul geniu, te-a îndumnezeit în «Madona din Sevilla».

Virgil te-a cîntat.

Mamă! În ochii copiilor tăi tu rămii de-apururi icoana Fecioarei immaculate, în dulcea aoreolă a sfinţeniei.

Nimic nu răneşte inima ta, ca nefericirea copiilor tăi.

Voi plîngeţi şi-acum plînsul femeilor din Rama şi-auziţi de-apururi ţipetele pruncilor supt sabia ostaşilor lui Irod. Numaî voi aveţi inimă, o mame.

La moartea Mariei Lecinska, Galia toată luă doliu... Era în asta simbolul mîhnirei adînci pentru o mamă bună şi nefericită.

Voi sunteţi comoara căminului; voi sădiţi în sufletul popoarelor iubirea de patrie; voi sămănaţi în inimele noastre curajul, încrederea, tăria; voi ne daţi pavăza ocrotitoare în primejdie şi lumea este aşa cum o faceţi voi.

Dar tu, care odinioară ai fost frumoasă; plină de frăgezime, ca o floare de Mai, te văd acum, măicuţă bătrînă, slăbită de griji, cu fruntea sbîrcită de oboseala vieţii, încovoiată de povara supărărilor noastre, arsă de flacăra mistuitoare a dorului după noi, cu fire de argint pe tîmple, smerită şi cu ochii calzi de duioşie.

Văd copiii adunaţi în jurul crivatului strămoşesc şi preotul bătrîn cetind rugăciunea de ertare.

Toţi te sărută, ochii ţi se umezesc, o mină nevăzută îţi întoarce faţa spre părete şi sufletul tău, uşor ca sborul unei porumbiţe cereşti, pleacă adiind în patria mistică a celor drepţi.

Te văz murind...

O mamă, cînd tu te duci, inima noastră nu mai sînte nimic din flacăra tinereţii.

Îmbătrînim.

Sinaia.

GH. D. MUGUR.

PE DIBUITE

(Sfîrşit).

Pe o zi ploioasă şi umedă ca toamna, primirăm în taină ştiri că bandiţii s'au simţit în plasa Măcinului, între Ortachioi, Islam-Geaferca, Aceadâm şi Balabancea. În cea mai mare taină ne înţeleserăm între noi, subprefecţii, şi ne dădurăm întîlnirea la Balabancea, cu oameni, puşti, plumbi şi iarbă.

Secretul era şi mai mare, un notar necredincios şi necinstit fiind dovedit că trăda ordinele şi ne vindea tilharilor, tăinuindu-î şi înles-

nindu-le să se ferească de cursele ce le întindem. Uzî learcă, și pătrunși de ploaie ne iveam, în după prînza aceea, în valea Balabancii, care din cotro veneam, ca din întâmplare, să nu fim simțiți.

Satul, în valea căscată unde e așezat, pe de rînd ocolit de lunci și de păduri, părea un cuartir general de trupe. Puștile se încărcău, tolbele se goleaū de poșuri, iarba se împărțea pușcașilor, pe cînd noi, subprefecții, chibzuiam în casa primarului, și înfalicînd în grabă din prînzul pregătit, plănuiam cum să facem mai bine ca s'o brodim.

Planul de urmărire fu hotărît și înalta strategie a căpitanului de geandarmi — proveniență, vai! a cavaleriei — căzu în fața votului neștirbit al nostru și al ajutoarelor noastre.

Mi-amintesc de marea și deșteapta idee a unuia din pomojnici, un vechiu și hîrșit slujbaș, care propunea ochiane de război și o privilegiere după culmile dealurilor spre a zări dușmanii cînd s'or ivi la bună depărtare, idee, se'nțelege, primită cu hohote de rîs.

Maî fură și alte propuneri, nu maî puțin boacâne, încaltea astea porneaū de la oameni maî simpli, de la primari, șefi de garnizoană și geandarmi.

Se orîndui, în sfîrșit, urmărirea; se desfășurară trupele; dar Parfil nu căzu de cit tocmaî peste vre-o două săptămîni, și ce fel căzu!

Premiul cel gras făcu maî maî minuni de cit toate desbaterile, toate consfătuirile și toate eșirile noastre, a tuturoră ce nu ne maî găseam odihnă și pace, cutreerînd județul în lung și lat, fără nici o izbîndă.

Raportul de destituire fu oprit, iar în locul lui porni altul, cu propunerea decorării acelorași slujbași, iar din premiul bănesc o bună parte fu dată unui Turc, care l-a predat; o parte însă intră în buzunarele unora dintre slujbași, ce țineaū morțiș c'aū cheltuit de la ei, și că li s'a stricat îmbrăcămîntea cu prilejul urmăririi.

A doua zi mă dusei la pușcărie să văd și eu chipul celui ce mă îngrozise atîta. În hainele lui de-acasă, lipovenești, Parfil suridea trist și pe fața-i smeadă și ștearsă se cetia părerea de rău că-și vinduse libertatea.

El spunea verde că crezuse c'o să moară pe urma rănii ce-i găurise gîtul, dar acum că-l cătase doctorii, îi curățise plaga și durerile se micșoraseră, bucuros ar fi luat-o iar la sănătoasa.

Cînd m'a văzut, m'a privit lung, cercetător, și-a dat cu mîna pe frunte, apoî ca și cum s'ar fi luminat de un gînd, mi-a zis:

— «Acum viū de-acasă, nu știam de unde să te iaū: dumneata ești Caimacamul de la Babadag».

— «!!!»

«Te-cunosc, da, dumneata ești. Ai trecut de vreo două ori pe lingă

mine, o dată între Ciucurova și Atmagea, alt' dată pe Uzum-Bair. Te-aș fi putut culca dintr'odată cu sergentul după capră cu tot; dar mi-a fost milă de tinerețele dumitale. Am și rîs, zău. Așa credeați voi că se prind tilharii?»

V.

La Suprefectură, în lipsa mea, se adunau vrafuri de lucrări și cercetarea lor îmi cerea timp. Răsfoindu-le văzuî, cu mirare, că ordinele se băteau în capete. De unde se amînase toate lucrările pînă la dovedirea haiducilor, poruncile venite cu poștă nu țineau seamă de cele ce glăsuia lunga telegramă cifrată și cereau mereu, răspunsuri, acte, procese verbale, încheerî, pretinzînd, ca în vremuri *de pace*, fel și chip de cereri prin niște porunci înțepătoare ce sfîrșiau, de regulă, cu dojenî și amenințări pentru întîrziere. Bă se pretindeau și să-mî dea revizuirea satelor pe luna ce trecuse, cînd cutreerasem drumurile și codrii în goană după Parfil. Revizuirile? Nu făcusem încă nici una și numai la gîndul lor mi se sbîrlea părul măciucă.

Ne avînd încotro, mă hotărîi să pornesc ca să fac o amănunțită și temeinică recunoaștere a comunelor și-mî făcuî un plan de mai multe zile cu un circuit larg, fără să fiu nevoit a mai da pe la conac, unde familia mea se așezase de curînd și gospodăria mea pornise.

Patru cai tătărăști, frumoși și sprinteni, plini ca pepenii și inimoși, mă purtau de două zile, cu brișca ușurică, prin mlaștine, pe marginile ghiolurilor sărate, prin crînguri și păduri, pe șesuri goale, printre lanurile de grîu ce începuse să aurească crescînd supt belșugul ploilor căzute, printre chihamale și cotețe de pescari, prin codrii și pe văi, care pe unde se găseau risipite ori asvîrlite satele cu cătunele lor botzate pe nume pocite, ce greu izbuteam să mi le întipăresc în minte. Pe de a rîndul «inspectasem» primăriî, școli, spitale, polițiu, geandarmî, drumuri, telefoane, dar de condicele primăriilor nu mă prea atinsesem, încalte de «comptabilitatea» comunelor nu mă încredinșasem de fel, căci, cu tot manualul d-lui I. Panaitescu, pe care-l purtam nelipsit din ghiozdan, nu mă simșeam încă stăpîn pe partea asta și de rîsul celor mai mici nu vream să mă fac.

Așa, tot mergînd, tot cutreerînd, fără cîine știe ce ispravă făcută, mă pomenii într'o zi, pe la toacă, în Cogelac, sat cuprins, larg, mare, cu case răsărite și de cuiînd spoite pe dinafară, cu piața întinsă în mijloc, cu două biserici, una ortodoxă și alta protestantă, primărie, fabrică, școală nemțească, oficiu telegrafic.

Sat de vre-o 2600 suflete, cu mai mulți nemți, o treime bulgari și restul, vre-o 250 suflete, romîni, armeni și ovrei puțini; greci

ruși, și lipoveni, de fel. Comună, cu un venit de peste 10.000 lei atunci,—de aproape 15.000 acum,—se gospodărea foarte prost de un primar cu însușiri mărunte, și mai prost încă, fiind siciit de elementul nemțesc, element de ordine altfel, care pînă acum își avusese primarul lui, dar nici el nu izbutise să-i mulțumească pe toți nemții, împărțiți între părtași de-ai fostului primar Ritter și de ai pastorului Radke. Toată ziua fusei prins de plîngerî felurite și trebui să ascult cu îngerească răbdare tînguirile tuturor. O parte din consilierî nu mai voiau nici ei pe primarul în slujbă, îl învinuiau de necinste și de nevolnicie; ei stăruiau să fac revizia casei comunale, să cercetez, și mă încredințau c'o să aflu mari neregulî; dar tocmai de casa comuneî mă sfiam eu ca de necuratul, ne știind de unde s'o apuc.

Se făcea seară cînd sfîrșisem ascultările. Mă chinuiam, biet de mine, cum s'o scot la vîpsea cu cercetarea ce voiam s'o fac temeinică și dreaptă asupra veniturilor comunale și regulî bănești.

Imî veni o inspirație fericită, pe cînd cinam în casa aproape bogată a familieî notarului, cu bucate scăzute în unt și dulciuri pregătite de-o mină gospodărească. Mi-adusei aminte că pomojnicul meu mă vestise de dimineață c'a ajuns cu comisia veterinară, în satul Toxof, la vre-o doisprezece kilometri aproape de unde mă găseam. Îl chemai prin firul telefonului și spusei să camine lucrările și să vină a doua zi de noapte să dea ochi cu mine.

Nici nu făcusem ochi, a doua zi, cînd ajutorul ajunsese, nepricepînd rostul acestei chemări grabnice.

Îl luaî de sus și-i rostii cuvinte tari pentru neregula ce găsisem în Cogelac, făcîndu-l răspunzător pe dînsul care ținuse locul de suprefect vre-o două luni, pînă la numirea premergătorului meu, ce nu stătuse de cît o săptămînă și nici nu avusese vreme să iasă în plasă,—îl învinuiam de nepăsare. Cum rămăsese prost, cu ochii căscați și se cam îngălbînise, eu îi trînteam necurmat cele-ce'mî trăsneau prin mînte și el sufărea cu supunere:

— «Și mi s'a mai spus, domnule ajutor, că dumneata nici nu știi să revizuești o casă comună, că peste tot ții leturghii cu bragă, te mărginești la o ochire pe deasupra, nu adîncești nimic, scriînd două trei cuvinte în condică și sfîrșești cinînd cu primarii și notarii alături.

Voiesc să mă încredințez. Te rog să pășești la revizuirea casei . . . . Domnule Primar, receptorul să dea cheile și dumneata adă condicile.»

Bietul ajutor se aruncă pe condică, pe dosare, pe fițuică, pe hîrtoage, chinui actele justificative, socotelile, bugetul, se puse pe adunări și pe scăderi, și-așa vreme de trei ceasuri făcu, supt ochii mei

veghetori, o strașnică revizuire, din care nu-mi lipsi nici un amănunt și ce-mi sluji de bună călăuză ani încheiați.

Ba chiar, din cînd în cînd, și unde-și avea rostul, cutezam și cîte o observare, așa că lecția de la care mă adăpam sămănă, de minune, cu o severă inspecție din parte-mi.

Eram un sub-prefect strașnic și-i vedeam pe toți încredințați de asta!

Primarul eși cam rău și trebui să-l înlocuiesc cu consilerul Burgmester. Dar și pomojnicul meu eși opărit.

În fața primăriei încremenise, a doua zi, cînd mă pregăteam să mă urc în brișcă, și satul întreg mă însoțea la plecare. Pe cînd caii frămîntau din copite nerăbdători să pornească, putui prinde cîteva cuvinte din cele ce schimbaui, între ei, consilierii:

— «A pățit-o domnu-ajutor: I s'a 'nfundat; cu ăsta nu e de joacă. Văzuși cumu-l luă de scurt și cum se pricepe de bine...»

Ca să nu mă dea de gol rîsul ce-mi ascundeam, poruncii vizitiului să dea drumul telegarilor. Biciul plesni deasupra grebenilor și caii smînciră, alergînd iuți. Ușurat, pornii înainte, să revizuesc comunele.

O înaltă părere începusem să-mi fac despre mine însumi.

15 Noembrie 1906

BCU Cluj / Central University Library Cluj CATON THEODORIAN.

C R O N I C A

I. Cărți.

D. Vasile Pop a tipărit în editura «Minervei» un nou volum de nuvele, «Prin vraja dragosteii», povestiri interesante și vioaie în genul d-sale cunoscut.

* Cu cheltuiala «Fundațiunii Universitare Carol I» apare la Iași (tipografia «Dacia», Iliescu, Grossu et Comp.), teza de doctorat în filosofie a d-lui Ilie Ghibănescu, profesor, despre «Fenomenele fizice și psihice», raportul și valoarea lor în fața cunoștinței. E o lucrare conștiințioasă și un semn bun de munca ce se depune la facultatea filosofică din Iași.

II. Reviste.

Numărul din urmă (11) al «Convorbirilor literare» este închinat memoriei neuitatului Alexandru Odobescu, cu prilejul împlinirii a treisprezece ani de la moartea sa. În fruntea numărului avem o conferință pe care Odobescu o ținuse la 1851, în cercul Romînilor din Paris, la vîrsta de abia 17 ani, despre «Viitorul artelor în România». Dd. Mehedinți, Al. Tzigara Samurcaș, I. A.

Rădulescu Pogoneanu, C. Litzica, două articole comemorative frumoase și folositoare prin aprecieri nouă. Un original «Cîntec de noapte» al d-lui P. Cerna, cu imagini și expresii plastice cari arată odată mai mult talentul deosebit al poetului; numai imagina fulger «lung și *înpitrit*» amintește expresia originală, mai fericită, care este a lui Eminescu: «fulger lung, *încremenit*». Drăgălașe sînt versurile d-lui E. Ciuchi («Senin»). D. I. A. Basarabescu are o năvelă («Un dor împlinit»), foarte bine lucrată. Mai cetim «Cugetări» de d. Vladimir Ghica, o traducere a d-lui C. Antoniadă din Carlyle (Munca) și cronică.

* În «Floarea Darurilor», nr. 34, d. N. Iorga apreciază cu multă căldură traducerea «Infernului» de Dante a d-lui N. Gane, iubitul maestru al năvelei noastre, harnic și azi ca într'o adevărată «tinereță fără bătrîneță».

* Revisa «Muscelul» a d-lui I. Ionescu-Boteni publică în n-rele 9-10, pe lîngă material folcloristic și informații culturale, sfîrșitul schiței «Secretul» a d-lui Boteni și o schiță școlară plină de haz, («Vine Rivizorul») tot a d-sale.

* Din partea literară a «Vieții romînești», nr. 11, remarcăm poesia puternică a d-lui Coșbuc («Na Duna»), sfîrșitul poemului dramatic fantastic «Legenda funigeilor», o cronică veselă de-o mare vervă satirică, datorită d-lui G. Ranetti, o năvelă frumoasă a d-lui I. Agîrbiceanu și un articol interesant despre Grigorescu al d-nei Sadoveanu-Evan.

* În «Revista generală a învățămîntului», de la 1 Novembre, d. E. A. Pangrati se ocupă de problema revizuirii programelor noastre liceale, d. Al Bogdan, profesor la liceul din Brașov, dă o serie de informații bine venite despre învățămîntul secundar al Romînilor din Ungaria, d. Bogdan-Duică discută unele scăderi grave ale organizației școlare și îndreptarea lor. E foarte bogată, și de astădată, cronică pedagogică.

* Merită să fie pomenit necrologul pe care d. M. G. Holban, directorul «Revistei idealiste», îl face în n-rul din urmă fostului său prim-redactor, răposatului învățat Vaschide. E o schiță biografică justă care lămurește pe oricine despre valoarea reală a tînărului savant, stîns din nenorocire prea curînd, spre părerea de rău a tuturor acelor cari știu să cinstească pe orice fiu vrednic al neamului nostru.

III. Ziare.

A ieșit cel d'intîiî număr din «Răvașul poporului» de la Fălticeni se înfățișează foarte bine, cu înnoiri de ținut în seamă la orice foaie populară. Îl recomandăm călduros tuturor prietenilor poporului.

* În «Tribuna» din Arad, d. Zaharia Bîrsan continuă seria impresiilor din călătoriile și viața sa de actor.

Sc.

CRONICA VESELĂ

S'A INDIGNAT GALERIA!

Nu zău, adică de ce oare
Om și noi «niște derbedei»?...
Atuncea, cei din benurare,
Din loji și staluri, ce sînt ei?

Er?... Mondul! O, 'l cunoaștem bine
Ca pe o veche axiomă!
E mondul ăla care vine
La teatru, ca să facă gamă.

* *

Ei Doamne, Doamne! ce înseamnă
Să fii bogat, să ai parale!...
Ce bine 'ți stă, frumoasă domnă,
Cînd te răsfeși în plușul moule

Din loji!.. — Artistul rîde, geme
Și moare ca să 'nvie iurăș
Pe scenă... Tu ai diademe:
Și-alătura, ce mai torarăș!

Ce pomădat și fanțoș fante!
Monoclu, clac și frac cu coadă...
Ești totă numai diamante
Și laș în cute largi să 'ți cadă

O rochie albă de matasă
Ce costă poate, lei 1000.
Flirtezi, visezi și — ce 'ți măi pasă
D'un derbedei din galerie!

Acolo, doamnă 'r focul Gheeni!
Acolo Hades coborît-a!
D'acolo, reză doar colțul scenei
Și uneorî, va! nici atita!

E cald de 'ți vine amețea,
Iar gulerul la gît se moaic.
Paltonul e pe jos... obiălu!
Sudorile își curg șironc.

Iți sare unu în spinare
Îi dai un ghionț, te eî la ceartă
Cu er'un jandarm obraznic care...
O, sfintă și slăvită Artă!

Cu prilejul scandalului de la reprezentatia
lui *Rigoletto*, *Epoca* și alte ziare au reprobat
faptul numind pe cei care au manifestat ostil
«niște derbedei de la galerie»

Robitu-ne-ai cu focul scenei
Dar... jertfa noastră derizorei
Pe-altarul sfînt al Melpomenei,
Al Thaliei ș'al Terpsichorei

Dăm anticarului vre-o carte
Orî ne lăsăm fără pingele,
Ca magii anticîi de departe
Vrăjiți de fama vr'unei «Stele»

Care ne cere cu mîndrie
Doi lei la nenumerotată!..
Și pîn'ajungî la galerie
Doamne, ce luptă 'nversunată!..

Ne grămădîm cu toți pe scară
Vociferăm jără rușine,
Ba ne măi trage vre-o ocară
Vea Tache care 'nsfîrșit vine

Și ne deschide! Apoi țîn'te!..
Ne năpustim ca la pomana
«Sus!.. La o parte!.. Inainte!..
Unu te trage de pulpană

Tu îl apucî de guler p'altul,
Alu se zbate, dă să salls...
Se vaetă supt noi asfaltul
Și urlă bolșile înalte...

* *

Deci, doamnă, cînd luptăm
Și cînd în noi atît arînt e,
Cînd dăm doi lei, noi vr'em firește,
Dumnezeeste să ne cînte!

De unde nu, o facem lată!
Zbierăm ca boii, ca asinii.
Cum o păși bată-l, să'l bată,
Tenorul ăla Armanini.

Nimic nu ne intimidază!
Nici demonii, nici Dumnezei!
Sus, galerie!..¹⁾ Fii vitează!..
Vox populi, vox... derbedei!

¹⁾ De altfel, îmbărbătarea mea e de prisos. Galeria întotdeauna a fost «la
mălțime». Vre-o șapte-zeci de trepte dacă nu mă 'nșel... J. BOTEZ.

„MINERVA”
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA
B-dul Academiei 3. — Edgar Quinet 4
BUCUREȘTI

A apărut :

Istoria litera-
turii românești
în sec. al XIX-lea

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

N. IORGA

De vânzare la toate Librăriile

PREȚUL LEI 5.—

A APĂRUT:

Calendarul „Minervei”

PE 1908

Este al X-lea an de apariție al acestei utile și foarte frumoase publicațiuni periodice. Este, fără îndoială, cel mai prețios Calendar, recunoscut astfel de toate ziarele și revistele române. Neîntrecut ca execuție tehnică, împodobit cu cele mai reușite icoane din viața culturală și politică, coprinzător de multe și variate articole literare și științifice. Calendarul „Minervei” și-a câștigat în viața cetitorilor români un loc stabil. Conține șase planșe artistice. *Familia Regală* și *Familia princiară*. Apoi patru foi artistice de nemuritorul maestru Grigorescu dintre care una în 3 culori *Logofeteasa*, una în 2 culori *Dela pășune*, *Primăvara* și *Car cu boi* cele mai frumoase

■ ■ ■   perle ale maestrului   ■ ■ ■

Calendarul este consacrat operelor neîntrecutului GRIGORESCU, după a cărui tablouri s'a reprodus

■ ■ ■   peste 150 de bucăți.   ■ ■ ■

PREȚUL LEI: 1.25

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE